

закриття провадження по справі та унеможливлення повторного звернення до суду.

На сьогоднішній день є дуже актуальним питання щодо захисту прав і законних інтересів потерпілого, відшкодування шкоди, завданої йому злочиним. Тому нове впровадження загальної моделі кримінального процесу потребує переосмислення його завдань. У свою чергу, збільшення рівня злочинності та посягання на права та інтереси осіб потребує швидкого та повного їх поновлення. Через це зростає необхідність розширення участі потерпілого у кримінальному провадженні, запровадження процедур, у яких позиція потерпілого має правові наслідки стосовно розгляду кримінально-правового конфлікту.

Має важливе значення питання, що є досить спірним для захисту інтересів потерпілого. Воно виражається в обов'язковій умові застосування інституту примирення стосовно відшкодування завданої злочиним шкоди. У науці висунуто декілька підходів до його розв'язання: одні вчені вважають, що відшкодування шкоди має бути проведено до затвердження угоди судом, інші – виходять з того, що в угодою можуть бути передбачені певні умови стосовно строків та порядку відшкодування шкоди в майбутньому. В останньому випадку може виникнути ситуація, коли обвинувачений не виконає в майбутньому передбачені угодою обов'язки і законні інтереси потерпілого у зв'язку з цим залишаться незахищеними.

ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Ткачук О.І., курсант ФПФПС НАВС

Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. У 1991 році Україна, ставши незалежною державою, зробила перший крок на шляху до ствердження демократичності, верховенства права. Так, у Конституції України (далі – КУ) окремий розділ присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 КУ визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Згідно зі статтею 22 Основного Закону держави права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Ч. 3 ст. 22 КУ підкреслює, що за прийняття нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Слід також згадати інші положення КУ. Ст. 30 визначає, що кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочини чи з'ясувати істину під час розслідування, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Ці положення знаходять своє відображення в міжнародних правових актах, зокрема ч. 2 ст. 29 Загальної декларації прав людини вказує, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом, та виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві. Ці та інші положення потрібно враховувати під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за

винятком випадків передбачених КПК України. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. У главі 21 КПК України всі вони поділяються на «втручання у приватне спілкування» (аудіо-, відеоконтроль особи, арешт, огляд і виймка кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем) та «інші негласні слідчі (розшукові) дії» (втручання у приватне спілкування, обмеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу, спостереження за особою, річчю або місцем, аудіо-, відеоконтроль місця, контроль за вчиненням злочину, виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (експертизи), використання конфіденційного співробітництва).

Негласні слідчі (розшукові) дії, а також ті, рішення про проведення яких приймає слідчий суддя, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Відповідно до законодавства рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених КПК - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати. Прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як контроль за вчиненням злочину. В КПК України в ч.6 ст.246 зазначено, що проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування, або за його письмовим дорученням уповноважені оперативні підрозділи. Питання про застосування негласних слідчих (розшукових) дій є суто суб'єктивним для прокурора та слідчого, що не завжди сприяє захисту прав та свобод учасників кримінального провадження, оскільки застосування будь-якої негласної слідчої (розшукової) дії є автоматичним обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина. Тому, запроваджуючи негласні слідчі (розшукові) дії необхідно створити потужну систему гарантій захисту обмежених та порушених прав. У ст. 253 КПК передбачено обов'язкове повідомлення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій осіб, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом».

Ще однією гарантією захисту прав та законних інтересів підозрюваного на перший погляд здається отримання дозволу від слідчого судді на проведення певного негласного розшукового заходу. КПК досить чітко регламентує процедуру отримання такого дозволу. Клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути розглянуто слідчим суддею протягом шести годин з моменту його отримання. Проте, перед зверненням до суду, клопотання має бути погоджено з прокурором.

Слід зауважити, що залучення прокурора до прийняття рішення про проведення як негласних слідчих (розшукових) дій, так і оперативно-розшукових заходів може призвести до того, що це рішення фактично буде залежати не від суду, а від прокурора. Відмова прокурора у погодженні клопотання до суду (незалежно від того, чи це буде зроблено на законних підставах, чи внаслідок допущеної помилки або з інших мотивів) автоматично

унеможливиловатиме розгляд такого подання судом і прийняття по ньому рішення.

За такої ситуації, слідчий або оперативний підрозділ в особі буде позбавлений можливості реалізувати своє законне право на безпосереднє звернення до суду за згодою на проведення відповідних оперативно-розшукових заходів.

На нашу думку, слід наділити посадових осіб, які звертаються з клопотанням про проведення негласних слідчих (розшукових) дій або оперативно-розшукових заходів, правом на звернення до суду, навіть у разі відмови прокурора у погодженні клопотання, зобов'язавши його у такому випадку надати суду текст відповідного рішення прокурора.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ГРОМАДЯНИНА У СУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Тарасенко О.С., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПІ НАВС Прокопенко Г.І.

Однією із новел нового КПК є реалізація принципу безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя, закріпленого у ст. 124 Конституції України, а саме запровадження інституту присяжних. За задумом законотворців, присяжні відрізняються від засідателів повноваженнями у судовому процесі: якщо засідателі користуються із суддями рівними правами, то присяжні мають тільки визначати винність обвинуваченого у кримінальному правопорушенні.

Основною ідеєю суду присяжних є те, що пересічного громадянина судять такі ж громадяни – без спеціальних знань в галузі права. Класичне пояснення необхідності інституту присяжних – це захист громадянина від свавілля державних органів та право на суд рівних собі, які керуються совістю та своїм баченням реалій суспільного життя, а не виключно нормами права.

Новий КПК встановлює наступні випадки участі присяжних в кримінальному провадженні:

– в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі – судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних (за клопотанням обвинуваченого);

– в кримінальному провадженні стосовно кількох обвинувачених – стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

Списки присяжних формують органи місцевого самоврядування (місцеві ради) відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Для цього територіальне управління Державної судової адміністрації України має звернутися з поданням до відповідної місцевої ради, яка формує та затверджує список громадян один раз на два роки і переглядають в разі необхідності за поданням територіального управління Державної судової адміністрації України.

Вимоги до кандидатури присяжного наступні: громадянин України; досяг 30 років; постійно проживає (zareєстрований) на території, на яку поширюється юрисдикція суду; згода бути присяжним.

Не можуть бути присяжними громадяни: визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними; що мають хронічні психічні або ін. захворювання, які перешкоджають виконанню обов'язків присяжного; мають не зняту або не погашену судимість; народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники ОВС та ін. правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники апаратів судів, ін. державні службовці, адвокати, нотаріуси; громадяни, що досягли шістдесяті п'яти років; особи, які не володіють державною мовою.

Особа, що включена у список присяжних, зобов'язана повідомити суд про обставини, що унеможливають її участь у вчиненні правосуддя, якщо такі є.

За власною заявою звільняються від виконання обов'язків присяжного: особи, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у